

mljive detalje iz prošlosti Bužeštine, ali i drugih dijelova Istre. Zbornici poput *Buzetskoga zbornika* svoje mjesto moraju imati na policama svakoga zaljubljenika u istarsku povijest.

Nikša Minić

***Buzetski zbornik*, 39, Buzet 2012., 284 str.**

U 2012., godini teškoj za knjigu, organizatori skupa *Buzetski dani* smogli su snage za izdavanje 39. sveska *Buzetskoga zbornika*, nastaloga na podlozi izlaganja s toga skupa. Izdanje je tradicionalno podijeljeno na nekoliko velikih poglavlja: „Znanstveni skup »Buzetski dani«, „Iz našeg kraja“, „Obljetnice“, „Prikazi“, „Literarni prilozi“, „Biografije“ i „Sport“. Izdavači su „Josip Turčinović“ iz Pazina i Katedra Čakavskog sabora Buzet, a urednica je Elena Grah Ciliga. Zbornik tradicionalno otvara tekst govora buzetskoga gradonačelnika Valtera Flega sa svečane sjednice Gradskoga vijeća povodom obilježavanja Dana grada (Subotine) održanoga 9. rujna 2011.

Prvi je u nizu od 12 radova članak Vesne Girardi Jurkić „Žarna nekropola na Pintoriji kod Buzeta. Istraživanja 1978. i 1979. godine“ (11–28), objavljen posmrtno, u kojem govori o pronalasku i istraživanju rimske žarne nekropole na Pintoriji kod Buzeta otkrivene slučajno, prilikom građevinskih radova. Iznenađenje je bilo i bogatstvo predmeta pronađenih na lokalitetu korištenom unutar jednoga stoljeća – od sredine 1. do sredine 2. st. po. Kr. Istraživanje je dovelo do zaključka da je na ovom prostoru živio bogat sloj stanovništva koji se bavio trgovinom, dok način ukopa govori o autohtonom histarskom romaniziranom stanovništvu.

Slaven Bertosa predstavio je rad „Račice – povijesni fragmenti od srednjeg vijeka do 19. stoljeća“ (29–54). Iako različiti arheološki nalazi potvrđuju naseljenost toga lokaliteta već u antici, veća životna aktivnost pripada razdoblju od 1494. do 19. st., kada su Račice bile posjed plemićke obitelji Walderstein. Arhivski materijali – razne diplome i urbari mletačke i austrijske vlasti te ostali dokumenti – dokazuju važnost Račica u prošlosti.

Alojz Jembrih je izlaganje o Stipanu (Stjepanu) Konzulu Istrijanu (Istraninu) pretočio u tekst „Konzulovo putovanje iz Uracha u Istru, Turopolje i natrag (1562./63.)“ (55–70). Konzul je najprije otputovao u

Njemačku, da bi se kasnije vratio u Istru i Turopolje. Prema autorovim riječima, važan je iz dva razloga: živio je i djelovao u vrijeme reformacije te se pojavio na kulturološkoj karti Europe uz povijest hrvatske tiskane knjige u najstarijoj hrvatskoj tiskari u „egzilu“ u Urachu u Württembergu. U Njemačkoj je obnašao više funkcija, ali i bio prevoditelj te tiskar mnogih knjiga na hrvatskom jeziku pa ne čudi da se od 1557. posvetio prevodenju Trubarova slovenskoga Novog testameta, što je bilo njegovo kapitalno djelo.

Radom „Tjelesne i smrtna kazna u odredbama Buzetskog statuta“ (70-76) Jakov Jelinčić se pozabavio raznim kaznama koje su bile propisane u Buzetkom statutu. Prije tumačenja pojedinih odredbi autor je izložio uvriježenu definiciju pojma statut te napravio usporedbu svih poznatih statuta s područja Istre i Kvarnera. Došao je do zaključka da su od svih poznatih statuta vrlo slični ili gotovo identični oni Buzeta, Oprtlja i Dvigrada. Jelinčić je napomenuo kako se sve više proučavaju, ali i objavljuju statuti jer su sve više centrom zanimanja povjesničara. Stoga je logična odluka njihova objavljivanja, prevodenja na hrvatski jezik te pisanje povijesnih uvoda i studija o njima.

„Crkva sv. Ane na Goričici“ (77-82) djelo je Ivana Milotića koji je predstavio jedan od neuobičajenih primjera sakralne gradnje u Istri. Crkva se danas ne koristi u sakralne svrhe, nema crkvenoga inventara i poprilično je zapuštena izgleda. Iako je djelomično sanirana, učinjena je šteta po njezinu baroknu konstrukciju, stoga zahtijeva sustavnu i primjerenu obnovu. Sudbina crkve sv. Ane i njezinoga lokaliteta ide nabolje, čemu je pridonijela i istoimena pučka fešta s ciljem prikupljanja sredstava za održavanje i obnovu.

Matija Nežić je istraživanje o Minjeri pretočio u rad „Minjera 1797. godine (o nabavi drva iz Motovunske šume nakon pada Venecije)“ (83-106). Napominje da je 1797. iz više razloga zanimljiva godina, a ponajviše zbog aktivnosti nove vlasti u Istri koja je prikupljala podatke o stanju novopripojenoga područja. Međutim, problematiku istraživanja otežavaju fragmentarnost i razlika u klasifikaciji jer je većina dokumenata pod okriljem sektora za gospodarenje šumama i poljoprivrednih površina.

„Konzervatorski radovi u Kaštelu Petrapilosa od 2000. do 2011.“ (107-122) rad je u kojem je Nataša Nefat predstavila konzervatorske radove koji su trajali gotovo 12 godina. Iako je prvi dio rada posvećen popularnosti kaštela i povijesno-arhitektonskim značajkama, veći se dio bavi samim kon-

zervatorskim radovima. U lepezi problema autorica je ključnim označila činjenicu da je 1977. kaštel proglašen spomenikom kulture, a tek 2008. mu je potvrđen status kulturnoga dobra. Stoga ne čudi da prvi ozbiljniji konzervatorski interesi za obnovom potječu iz sredine 1990-ih, kada je izrađena dokumentacija za istraživačke i konzervatorske radove te su dodijeljena financijska sredstva. Radovi su se obavljali u nekoliko faza s naglaskom na to da su od početka 2000-ih sve djelatnosti na području kaštela bile puno agilnije i vidljivije.

Tekst „Rezultati arheoloških istraživanja provedenih unutar kaštela Petrapilosa tijekom 2010. i 2011. godine“ (122-158) Josipa Višnjica nastao je na temelju arheoloških istraživanja provedenih u sklopu konzervatorsko-restauracijske sanacije građevinskih ostataka Kostela. Autor je naveo tri glavna razloga zbog kojih se pristupilo istraživanjima. Istraživanjima su se ponajprije potvrdili poznati, a zatim prikupili nepoznati podaci o kaštelu. Nadalje, zbog manjkavosti povijesnih izvora istraživanja su bila najprikladniji način prikupljanja podataka o životu unutar kaštela. Na kraju su istraživanja iskorištena kao pomoć za prikupljanje građevinskoga materijala za konzervatorsko-restauratorske radove. Navodi se kako su svi radovi provedeni pod vodstvom djelatnika Službe za arheološku baštinu Hrvatskoga restauratorskog zavoda. Osim izloženih arheološko-istraživačkih rezultata, tekst donosi i povijesni pregled života kaštela te niz karata, crteža i slika koji dočaravaju opseg radova.

Zdenko Balog se u radu „Mrežasti i zvjezdasti svod u Istri“ (159-184) pozabavio jednim segmentom povijesti crkvene arhitekture. Poblize je objasnio prodor srednjoeuropske gotike na tlo Istre u elementima zvjezdastoga i mrežastoga svoda te zaključio da se taj prodor u Istru krajem 14. i početkom 15. st. najvidljivije očituje u korištenju inovativnih svodnih sustava koji spadaju u red dvojno-paralelnoga rebrastog svoda. Prodor ovoga tipa crkvene gradnje krenuo je još tijekom 14. st. iz Praga, da bi do vrhunca došao u prvoj polovici 15. st., kada se prva zdanja vide na Krku i u Istri. Autor razmatra spomenutu pojavu u Istri, gdje je značajna koncentracija takvih spomenika. Zaključna je razmatranja uvelike pustio otvorenima jer je područje Istre kompleksno samom činjenicom da se isprepliću srednjoeuropski i mediteranski utjecaji.

„Novi nalazi graničnih ploča iz 18. st. s Ćićarije“ (185-190) Tatjane Bradare i Nenada Kuzmanovića naslov je teksta napisanoga s namjerom

doprinosu poznavanju mletačko-austrijskih granica u 18. stoljeću. Autorski je dvojac krenuo s istraživanjem granice koja se protezala sjeveroistočnom Istrom. Time su u projekt Arheološkoga muzeja Istre „Kunfina i zlomenja – oznake granica i međa u Istri od srednjeg vijeka do našeg doba“, čiji je cilj arhivska istraživanja potvrditi materijalnim ostacima o državnoj mletačko-austrijskoj granici. Autori su se pozabavili novim nalazima iz 18. st. koji su pronađeni na području Ćićarije jer je njihov značaj velik i dvojak: dosta su dobroga stanja te su većinom pronađeni na samoj nekadašnjoj mletačko-austrijskoj granici.

Josip Žmak je povodom 70. obljetnice ustanka u Lanišću napisao tekst „Razoružanje karabinjerskih garnizona u Lanišću – prvog na području Istre“ (191-194). Nakon što je opisao društveno-političke i gospodarske prilike toga doba, prikazao je tijek razoružanja posade talijanskih karabinjera, koje je prošlo vrlo mirno uz gotovo masovan odaziv muškoga dijela stanovništva svih sela općine. Unatoč karakteru političkoga nezadovoljstva, primopredaja stanice i oružja obavljena je dogovoreno, uz nehotičnu oružanu paljbu s objiju strana koja je izazvana nenamjerno zbog nestručnoga rukovanja oružjem.

Tekst koji zaključuje radove predstavljene na *Buzetskim danima* je „Povijest knjižne produkcije na Bužeštini“ (195-212) Ane Pernić. Iako postoji velik broj stručnih radova i priručnika o glagoljskim rukopisnim i tiskanim knjigama, autorica napominje kako je vrlo malo prostora i vremena posvećeno kasnijoj knjižnoj produkciji, posebice od 17. do 20. stoljeća. Stoga je provedeno opsežno istraživanje knjižne produkcije koja je podijeljena u nekoliko faza: od 12. do sredine 16. st., od 17. do 20. st. i od 1900. do 2011. godine. Tekst je upotpunjen popisima pretisaka glagoljskih knjiga te knjiga tiskanih od 1900. do 2011. godine.

Gordana Čalić Šverko je rubrici „Iz naših krajeva“ priložila rad „Sjevernoistarska penjališta među najboljima u Europi. Avatarova Pandora na rubu Ćićarije“ (217-222). Radi se o dvama vrlo atraktivnim lokalitetima, Kompanju i Sopotu, na kojima se planinari-penjači često okupljaju i okušavaju u penjanju po stijenama. U rubrici posvećenoj obljetnicima Ana Pernić je prikazala tradiciju Buzetskoga mješovitog zbora dugu 30 godina člankom „Tri desetljeća Buzetskog mješovitog zbora“ (225-228), dok je Dinka Belević, ravnateljica Doma za starije i nemoćne osobe, pisala o „Pet godina rada Doma za starije i nemoćne osobe Buzet“ (229-240).

U zadnjem je dijelu poglavlje posvećeno prikazima knjiga (243-256) koje su objavljene u 2012., a tiču se sjeverne Istre s naglaskom na Bužeštinu, i potom poglavlja posvećena književnosti, biografijama poznatih osoba buzetskoga kraja i temama iz sportskoga života.

Luka Tidić

Zbornik Općine Lanišće, 5, Lanišće: Josip Turčinović, Pazin / Općina Lanišće, 2011., 293 str.

Općina Lanišće uspješno nastavlja tradiciju izdavanja svojega zbornika pa je u rujnu 2011. izišla već peta knjiga, koju je uredio Božo Jakovljević. Tekstovi su podijeljeni u 11 poglavlja: „Povijest“, „Ustanički Brgudac“, „Ćići u Malagueñu“, „Gospodarstvo“, „Tradicijska kultura“, „Speleologija“, „Genealogija“, „Iz prošlosti škola“, „Literarni prilozi“, „Biografije“ i „Sport“.

Nakon uvodnih riječi načelnika općine Ivana Mikca o društvenom-političkom te gospodarsko-ekonomskom stanju slijedi članak Slavena Bertoše „O starom Rašporskom urbaru“ (9-24). Ponajprije je objasnio pojam urbara, njegovo značenje, svrhu i povijest da bi se potom detaljnije pozabavio rašporskim urbarima iz druge polovice 14. i prve polovice 15. stoljeća. Autor je pokazao kako se urbari mogu uvelike koristiti kao značajan povijesni izvor za gospodarsku, agrarnu, trgovačku, pravnu i društvenu povijest nekoga kraja.

Ettore Poropat je u tekstu „O Buzetskom krasu“ (25-28) prikazao rezultate istraživanja povijesti Buzetskoga krasa od početka austrijske vladavine do danas. Najprije je geografski omeđio pojam Buzetskoga krasa da bi potom krenuo s razradom političko-društvenih prilika pritom unoseći i druge aspekte koji se odnose na povijest svakodnevice.

U članku „Kratka povijest Istarskog krasa (Ćićarije)“ (29-34) Anton Medica je ponajprije iznio pojašnjenje pojma o kojem se piše/raspravlja u političkom, povijesnom i zemljopisnom smislu. Zatim je predstavio kratak prikaz povijesnih zbivanja na Istarskom krasu od najstarijih tragova ljudi na tom području do početka 1990-ih godina. Na kraju je zaključio da je područje Istarskoga krasa danas devastirano i raseljeno s malim izgledima za oporavak i ponovno naseljavanje te oživljavanje prostora unatoč obnovi i izgradnji potrebne infrastrukture.